

Motion

1975/76: 2347

av herr Sjöholm

med anledning av propositionen 1975/76: 153 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

I propositionen föreslås att nämndemän skall deltaga i hovrätts och kamrarrätts prövning av vissa mål. Syftet bakom förslaget är att stärka allmänhetens inflytande över rättskipningen och öka dess insyn i domstolarnas arbete. Om detta syfte är givetvis ingenting annat än gott att säga. Lika givet är emellertid att det föregivna syftet i ytterst begränsad omfattning, om över huvud taget alls, tillgodoses genom ett realiserande av regeringsförslaget.

I vad först gäller allmänhetens insyn i domstolarnas arbete och dess förtroendet med rättskipningen som sådan tillgodoses dessa angelägna syften bäst genom den pressbevakning som genom domstolsförhandlingarnas offentlighet beretts goda förutsättningar att fungera väl.

Vad därpå angår allmänhetens mera påtagliga inflytande över rättskipningen kan denna bäst komma till sin rätt i första instans. Så är ju också redan förhållandet. Lekmännens inflytande är i underinstansen t. o. m. så utomordentligt starkt markerat och garanterat, att de mot den rättslärd domaren kan bestämma domstolens dom. Så skulle icke kunna bli fallet i överinstans enligt propositionens förslag, eftersom domstolen skulle komma att bestå av tre jurister och två lekmän. Lekmännens inflytande måste bedömas bli mera symboliskt än reellt vid det förhållandet att överinstansen utövar en rättslig kontrollfunktion av extremt och specifikt juridisk karaktär och som kräver djupgående och vittomfattande rättsliga insikter och kunskaper.

F. n. är hovrätt domför med fyra jurister. Enligt regeringsförslaget skulle en jurist ersättas av två lekmän, vilket ostridigt skulle komma att betyda en kvalitetsförsvagning från renodlat juridisk synpunkt. Mot bakgrunden av handläggningens karaktär i hovrätt med dess strikt juridiska inriktning ter sig en dylik försvagning som ytterligt otillfredsställande. Den är så mycket mindre acceptabel som den inte kompenseras med någon beaktansvärd annan positiv effekt vid ett realiserande av propositionens förslag.

Den tyngst vägande invändningen mot regeringsförslaget är att de praktiska svårigheterna vid dess realiserande skulle bli avsevärda och ytterst svårbemästrade. Departementschefen avfärdar dessa svårigheter – i remissyttrandena eftertryckligt påvisade främst av hovrätterna över Skåne och Blekinge och för Övre Norrland – med det nakna konstaterandet att det bör kunna bemästras. Departementschefen gör inte det ringaste försök att vederlägga den kraftiga kritik som regeringsförslaget i detta hänseende från

ett flertal remissinstanser utsatts för, vilket måste betecknas som anmärkningsvärt.

Eftersom nämndemän – när det gäller hovrätt – skall medverka "där allvarligare påföljd än böter kan komma ifråga" måste uppenbarligen domstolen först avgöra påföljdsfrågan innan beslut om inkallande av nämndemän kan fattas. Därmed har målet i princip redan avgjorts, och nämndemännens medverkan framstår redan härigenom som renodlat symbolisk. Det kommer vidare att bli erforderligt att kalla in nämndemännen upprepade gånger i samma mål, vilket givetvis kan komma att fördröja dess slutliga avgörande och fördyra handläggningen. Detta måste bedömas som särskilt otillfredsställande, då den kritik som med något skäl kan riktas mot rättskipningen i vårt land ovedersägligen är att den är dyr och långsam. Ytterligare försämringar i dessa avseenden måste bekämpas i stället för att främjas. Det kan möjligen riskeras – och bör i alla händelser inte förbises – att hovrätterna för att undvika såsom onödiga betraktade fördröjningar genom nämndemäns medverkan föredrar en mindre rigorös handläggning genom ett reducerat antal överläggningar, något som inte kan vara till fördel för en god rättskipning.

Advokatsamfundet har i avgivet remissyttrande påpekat att tilltalad i brottmål enligt vad erfarenheten utvisar inte upplever lekmandeltagande i domstol som något positivt. För de närmast berörda är sålunda insättandet av nämndemän i hovrätt inte något önskvärt.

Departementschefen har beräknat de ökade kostnaderna enligt propositionen till 600 000 kr. för halvt år. Domstolsverket har avstått från att lägga fram någon kostnadsberäkning med den motiveringen att det inte är möjligt att göra några säkra bedömningar med hänsyn till de osäkerhetsfaktorer som är förenade därmed. Sannolikt är departementschefens kalkyler icke oväsentligt underdimensionerade. Departementschefen utgår bl. a. från att nämndemännen kommer att vara bosatta nära domstolen. Detta ger en säker antydning om att departementschefen varit ytterst angelägen om att – även med hjälp av lösa antaganden med klen verklighetsförankring – söka hålla de ekonomiska beräkningarna kring en tilltalande låg nivå.

Reduceringen av antalet jurister vid avgörande av mål i hovrätt kan befaras leda till menliga konsekvenser för jurister i karriären och dessas möjligheter att erhålla adjunktion.

Då, såsom ovan påvisats, regeringsförslaget närmast skulle medföra en dyrare och långsammare rättskipning utan att tillgodose något eftersträvanvärt syfte bör det avslås av riksdagen.

Med åberopande av det ovan anförda hemställer jag
att riksdagen avslår propositionen nr 153.

Stockholm den 24 mars 1976

STEN SJÖHOLM (fp)